

Prawdziwe oblicze relatywizmu moralnego

The true face of moral relativism

ARTUR NYSZKO

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II w Lublinie, Wydział Teologii, Polska

arturnyszko@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-5900-4087>

Peter Kreeft. 2021. *Krytyka relatywizmu moralnego. Wywiad z pewnym absolutystą*. Warszawa: Wydawnictwo „Fundacja Prodo-teo”.

We współczesnym świecie można zauważyć nieuchronny proces redukcji rodzimej kultury, tradycji, religii na rzecz pewnego powszechnie akceptowanego modelu nowoczesnego społeczeństwa. Charakteryzuje się ono niezobowiązującym podejściem do życia, w którym każdy uznaje za wartości to, co chce. Niesie to poważne konsekwencje. Naprzeciw temu problemowi wyszedł Peter Kreeft w książce *Krytyka relatywizmu moralnego*. Aby jednak w pełni zrozumieć przesłanie autora, trzeba pochylić się nad jego osobą.

Peter Kreeft urodził się 16 marca 1937 roku w Paterson w USA. Wiedzę zdobywał w Calvin College, na Uniwersytecie Fordham oraz na Uniwersytecie Yale’a. Swoje zawodowe życie łączył z pracą na uniwersytetach, gdzie prowadził wykłady jako profesor filozofii. Na liście jego osiągnięć naukowych widnieją dziesiątki publikacji na temat różnych aspektów wiary chrześcijańskiej, w tym wiele o tematyce apologetycznej. Do takich książek można zaliczyć bez wątpienia *Krytykę relatywizmu moralnego*, która ukazała się 30 czerwca 2021 roku. Podtytuł publikacji to *Wywiad z pewnym absolutystą*. Opracowanie wchodzi w skład serii o nazwie Apologetyka, która powstaje dzięki współpracy wydawnictwa „W drodze” oraz „Fundacji Prodo-teo”. W serii ukazują się dzieła poświęcone uzasadnianiu prawdziwości i racjonalności wiary katolickiej. Polska wersja książki zawiera 194 strony, a jej tłumaczenia na język polski dokonała Jolanta Czapczyk. Tematem publikacji jest odpowiedź na py-

tanie: „Czy istnieją absolutne wartości i zasady moralne”? Charakterystyczną cechą książki jest jej dialogowana forma. Głównymi bohaterami dzieła są fikcyjne postaci Isa Ben Adam, profesor filozofii na American University w Bejrucie, mający konserwatywne poglądy, oraz Liberty Rawls, dziennikarka o poglądach feministycznych. Pozycja jest podzielona na 11 rozmów pomiędzy bohaterami. Tematem dwóch pierwszych z nich jest znaczenie relatywizmu moralnego we współczesnej cywilizacji. Autor, posługując się dialogiem fikcyjnych postaci, ukazuje zależność między rozwojem społeczeństw a wiarą w absolutne prawdy moralne. Powołuje się przy tym na historię ludzkości, która pokazała, że społeczeństwa relatywistyczne nie przetrwały próby czasu. Kolejna rozmowa skupia się na dogłębnej analizie, czym właściwie jest relatywizm moralny, co go odróżnia od innych relatywizmów oraz jak się ma do absolutyzmu moralnego. Trzecia rozmowa skoncentrowana jest na genezie relatywizmu moralnego. Autor w osobie Isy wymienia najważniejszych prekursorów relatywizmu moralnego. Jako człowiek wierzący zaczyna od umiejscowienia początków relatywizmu w działalności Szatana, który kusząc Ewę w Edenie, ukazał jej dobro i zło jako relatywne, zmieniające się w świetle różnych okoliczności.

W czwartej rozmowie zatytułowanej „Dane” autor przedstawia 17 zachowań moralnych człowieka, których ludzie doświadczają na co dzień i które odróżniają ich od zwierząt, dzieł i maszyn. Wskazuje, że pierwszym doświadczeniem moralnym każdego człowieka jest doświadczenie absolutystyczne i „jako absolutyści, nadajemy absolutystyczne znaczenie dylematom «dobro i zło», «słuszne i niesłuszne», «powinienem i nie powinienem». Rozmowa 5, 6 i 7 poprowadzona jest z kolei w kluczu zarzutów ze strony reprezentującej relatywistów Libby, z którymi próbuje się uporać Isa. Jeden z ciekawych wniosków tych rozmów głosi, że współczesne relatywistyczne społeczeństwo jest bardziej konserwatywne niż tradycyjni konserwatyści, ponieważ próbuje narzucić wszystkim swoje wzorce, przekonania, nie tolerując innego światopoglądu niż własny.

W kolejnej 8 rozmowie Kreeft próbuje obalić podstawy relatywizmu moralnego, jakim jest błędny redukcjonizm. W 9 rozmowie autor przedstawia argumentację przemawiającą za istnieniem obiektywnych wartości moralnych. Przedostatnia dysputa dotyczy filozoficznych założeń absolutyzmu. Najważniejszym z nich jest zdolność człowieka do poznania prawdy oraz konieczność metafizyki. Ostatnia z rozmów poświęcona jest przyczynom relatywizmu i próbom odpowiedzi na niego. Autor znajduje również główną przyczynę współczesnego opowiadania się społeczeństwa za relatywizmem: „Myślę, że gdy utraciliście Boga, gdy doprowadziliście do sekularyzacji, pozostały wam tylko dwa substytuty, tylko dwa doświadczenia, które nadal są w stanie dostarczyć wam mistycznego uniesienia [...]. To jest seks i śmierć” (s. 190).

Już lektura wstępu do książki przekonuje, że autor ma logiczny koncept. Wskazują na to spis treści z przemyślanym układem, przedstawiającym daną problematykę z różnych perspektyw; objaśnienia i dopowiedzenia do tytułu książki, postaci dramatu, a także sposób, w jaki sformułowano temat dyskusji. Godne pochwały jest również określenie potencjalnych grup odbiorców, co jest ułatwieniem dla czytelników, którzy już na samym wstępie mogą ocenić atrakcyjność publikacji dla siebie. Niewątpliwie

wielkim atutem książki jest jej dialogowany charakter. Ułatwia on czytelnikowi skupienie na tekście oraz czytanie. Należy podkreślić, że dialog między reprezentantami stanowiska konserwatywnego i liberalnego, częste odniesienia do życia codziennego, a także dowcip i poczucie humoru bohaterów, czynią temat mniej abstrakcyjnym, teoretycznym. Autor, kreując postać Liberty Rawls, kierował się zapewne coraz powszechniejszym modelem życia we współczesnym społeczeństwie, charakteryzującym się porzucaniem praktyk religijnych, niechęcią do światopoglądu chrześcijańskiego, wobec czego z postawą tą może utożsamiać się znaczna liczba osób. Godne podkreślenia jest precyzyjne, wyczerpujące podejście do podejmowanych tematów, wchodzących w zakres relatywizmu moralnego. Kreeft demaskuje fałsz relatywizmu moralnego, ukazując jego wewnętrzną sprzeczność. Widać go w praktyce, kiedy ludzie walczą o tolerancję, zakładając, że jest ona dobra, uniwersalna, a to z kolei przeczy relatywizmowi negującemu absolutyzmy.

Do minusów publikacji można zaliczyć miejsca napisane skomplikowanym, naukowym językiem, przez który przeciętny czytelnik może mieć trudność ze zrozumieniem przesłania. Nie da się zaprzeczyć, że dialogowana forma książki ułatwia czytanie, ale z drugiej strony trudniej zrozumieć niektóre fakty i intencję autora. Czytając książkę, chwilami można odnieść wrażenie, jakby dialogi były wyreżyserowane i przez to sztuczne. Przykładowo, można byłoby jeszcze coś dopowiedzieć na dany temat, ale czytelnik jest informowany, że kończy się taśma bądź bohaterowie chcą trochę odpocząć. Kolejnym minusem jest niewielka liczba przypisów, które by uwiarygodniły punkt widzenia autora i mogły stać się pomocą dla czytelników chcących rozszerzyć dany temat.

Podsumowując, można bez zwątpienia stwierdzić, że książka *Krytyka relatywizmu moralnego* autorstwa Petera Kreefta jest pozycją wartościową, a jej autor w sposób racjonalny i obiektywny starał się podejść do problematyki relatywizmu. Autor, obserwując bieżącą sytuację na świecie, w profesjonalny sposób demaskuje obłudę relatywizmu moralnego. Publikację tę można szczególnie polecić duchownym, teologom oraz wszystkim zainteresowanym tą tematyką.

ARTUR NYSZKO – student V roku teologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim im. Jana Pawła II w Lublinie